

SAMBAND

JULENUMMER

NO. 4

DECEMBER

1928

SAMBAND

NR. 4

DECEMBER

1928

DR. ANDREW FOSSUM

*Tegnet 1898 i Athen, Grækenland, av den engelske kunstmaler
Mary Hogarth*

Dr. Andrew Fossum

(Et biografisk omrids)

ANDREW FOSSUM er født i Vestre Paint Creek, seks mil østenfor Waukon, Iowa. Hans forældre kom fra Norge i femtiarene og bosatte sig der. De første indbyggere hadde avsky for de store vidder og slog sig helst ned hvor landet var litt bakket og bevokset med skog. Det lignet mest det gamle Norge. Lokalt omtaltes dette strøk som Hickory Ridges, fordi disse trær dengang vokste der overalt paa høilandet. Efter en stormfull nat om høsten laa marken gjerne bestrødd med hickory nøtter, som smaaguttene plukket i bushelvis. Siden er trærne for en stor del avhugget og nøttehøsten formindsket.

Befolkningen var næsten utelukkende norsk. Noen faa yankeer som farmet hist og her følte sig ikke hjemme blandt nykommerne, solgte sit land og flyttet til byen, hvor de gik ind i en eller anden forretning. Det var som et litet Norge, og man talte norsk overalt. Først da en blev stor nok til at gaa paa commonskolen, begyndte han at pludre litt engelsk. Men hjemme og sig imellem talte disse nybyggerne altid norsk.

Det blev smaat med opplysningen paa commonskolen. De unge schoolma'ams hadde selv hat liten skolegang, og befattet sig mest med uttale og stavning. Kundskaben stak ikke dypt, og de forstod ikke at vække interesse blandt skolebarna. Det eneste tegn paa liv var naar man skulde kappes i stavning av vanskelige ord, men interessen laa mer i kappestriden end i at lære noe.

Derimot var det den norske omgangsskole som gjorde utslaget og la grundvolden til den videre utvikling. Skolelærerne flakket ikke om fra sted til andet som de engelske gjorde. De var bosatte paa stedet og ansaa det som sit hverv at ha opsyn med ungdommen, som var dem betrodd fra den tid de kom i skole indtil de blev konfirmert. De hadde metode og fulgte regler og prinsipper som de hadde fra seminariet hvor de selv hadde gaat paa skole i Norge. En time eller vel saa det om eftermiddagen fortalte de bibelhistorie. De forstod at fortælle og holdt skolen i spændt oppmerksomhet. Barna syntes godt om det; det var en avveksling fra skoletvungen og gav dem et videre syn paa livet.

Alle var norske, og mest norsk var presten, Ove Jakob Hjort. Menighetene bygget ham et stort hus, hvor han set op til og agtet av alle bodde som paa en liten herregaard. Prestegaarden laa paa storveien mellem Decorah og Wisconsin, og høie herrer som Larsen, Koren, Preus og Ottesen kom ofte paa besøk. Der var moro paa prestegaarden for farmergutter og -jenter naar de fik indbydelse til at være med. De aket paa kjelke om vinteren og spillet bold om sommeren med de kjekke og muntre

prestebarna. Man sat og spiste ved et langt bord med presten og fruen ved hver sin ende. Alt gik fint og anstendig til. Presten og fruen var særdeles snilde, muntre og gemytlige, men taalte ingen uanstendighet. Gutter som var flinke naar de gik og læste for presten fik oppmuntring til at reise til Decorah.

Paa Luther College var det interessant. Det første man la merke til var den store støy og larm som hersket overalt. Det syntes utrolig at der skulde være slik leven paa en presteskole, men gutter er gutter overalt og vil la høre fra sig. Hvad andet kunde man vente naar henimot 200 unge og friske gutter kommer sammen og enhver gjør sit. I spisesalen klirret gafler og kniver mot tallerkener, og alle talte og lo. Der var et liv og et leven som man ikke før hadde set make til.

Luther College hadde i den tid et seksaarig kursus, av hvilke man regnet to til akademiet og fire til colleget. Professor Larsen var bestyrer og sjælen i det hele. Hans motto var en klassisk utdanning paa kristelig grund. Han var lærer i religion og historie foruten at være bestyrer og redaktør av "Kirketidende." Han utrettet alt dette ved at inndele tiden og arbeide metodisk. I historie holdt han sig til skoleboken, men krævte en nøiagtig utredning. Med tiden optat i klasser og forberedelser blev det litet tilovers for mere utstrakt læsning i historie. Man kunde godt det man gik over. Jens C. M. Hanson og Andrew Fossum var chums, sat side om side i klassen og ramset op aarstal saa Larsen syntes det var en lyst. Begge fik 1 i alle eksamener i historie.

Ved siden av Larsen var der helst to lærere paa den tid som gjorde indtryk og satte sine merker paa elevene, nemlig gamle Thronnd Bothne og O. J. Breda. Begge var utdannet i Norge. Bothne var norsk i bund og grund og særlig interessert i norsk historie og litteratur. For riktig at lægge klem paa noget fortalte han et eller andet træk fra vikingetiden, og paa samme tid som han fortalte forestillet han hvorledes det gik for sig. Han var en stor og før mand som stod sine fulde seks fot og veiet flere hundrede pund. Det var næsten latterlig at se den store bamsen agere skuespiller. Han var saa optat i hvad han fortalte at han ikke brydde sig om hvorledes han selv saa ut, bare han kunde faa frem det han vilde. Breda var mer kosmopolitisk, interessert i latin og romersk liv.

Naar man var færdig i Decorah var det saa godt som avgjort at man skulde reise til St. Louis og studere teologi; men i de sidste aar hadde naadevalgsstriden faat overhaand og forstyrret sindene. En del reiste til St. Louis som før, andre reiste til Madison eller Columbus, og atter andre til andre steder. Kampen hadde brutt traditionen og spredt flokken. Siden har bare en liten del av graduentene fortsat sine studier ved vort seminar. Skolen i Decorah, som begyndte med at forberede for seminariet, gik litt efter litt over til at bli et amerikansk college.

I 1876 aapnedes her i landet det første universitet. En kapitalist i

Baltimore, Johns Hopkins, efterlot sig flere millioner for at bygge og drive et hospital og en skole. Lederen la planen efter de bedste europæiske mønstre, og samlet om sig de bedste lærere som landet eiet. Det slog an, og ungdommen strømmet dit. Hensigten var at utdanne lærere i sprog og litteratur for landets colleges. De hadde forspranget, og resultatet blev at graduenter fra dette universitet blev i de næste 30 aar lederne ved vore skoler. Paa den tid var der bekjendte mænd i de forskjellige fag: Gildersleeve i græsk, Remsen i kemi, Rowland i fysik, Sylvester i matematik, Brooks i biologi, G. Stanley Hall i pædagogik osv.

Flere graduenter fra Luther College frekventerte dette universitet i kortere eller længere tid. Andrew Fossum kom der høsten 1883. Hans fag var græsk, latin og sanskrit med tilhørende bifag, hvorved han kom under alsidig paavirkning. Efter fire aar mottok han doktorgraden i 1887. Om høsten fik han ansættelse som lærer i klassiske sprog ved Drisler skolen i New York by, hvor han forblev til 1892 med to avbrydelser. Et aar var han substitut ved den bekjendte Hill School, Pottstown, Pa.; et andet aar (1890—91) studerte han ved American School of Classical Studies i Athen. I New York kom han i berørelse med dygtige skolemænd og fik indsigt i den praktiske del av skolearbeidet.

Livet i Athen var særdeles interessant paa flere maater. Først kom de nødvendige studier og skrivning av avhandlinger som blev oplæst paa aapne møter. Der var tre andre skoler av samme slags i Athen, den britiske, den franske og den tyske, og man gik ofte ogsaa til disse og hørte paa diskussionen. Den aarlige professor det aar yndet "hikes" meget og man besøkte derfor tilfots flere steder saa som Salamis, Marathon, Delphi, Thermopylene, Theben. Det gik ikke saa fort, men man blev bedre kjendt end man nu blir med bil.

Da der paa den tid var faa amerikanere i Grækenland, da der stod stort ry av dem paa grund av deres uhyre rigdom, og da man gjerne vilde ha slike med ved store festligheter, fik skolens medlemmer indbydelse baade til paladset og til fremmede ambassader, hvor de paa en viss maate repræsenterte hele nationen. Ved disse anledninger fik de se og tale med høitstaaende mænd og ledere i mange land.

Henimot vaaren begyndte utgravningene. Under direktørens fravær forestod dr. Fossum utgravningen det aar. Direktøren var den gang en bekjendt mand fra New York som senere fik fast ansættelse ved Cambridge universitet i England og som Edward VII slog til ridder med navnet sir Charles Walston. Man gjorde merkelige fund som berettes utførlig i *Am. Jour. Archaeology*, vol. VII.

Da veiret blev fint slog man sig sammen med den tyske skole og gjorde utstrakte reiser gjennom landet under ledelse av den bekjendte arkæolog Wilhelm Dörpfeld.

I 1892 fik dr. Fossum ansættelse som lærer i græsk ved St. Olaf Col-

lege. Kort tid før sin avreise fra New York blev han gift med Amelia Anna Freitag. Hun var født og opvokset i Washington, D. C., og som andre piker fra det solrike syden fandt hun aldrig ro med det kolde Minnesota. Hun døde i 1906.

Skolens bestyrer var dengang Th. N. Mohn, en overmaate snild og hensynsfuld mand. Han var som født til at lede, og alt gik som av sig selv. Han fór aldrig med fusk og knep, og han var altid aapen og grei i al sin færd. Han tok sin fulde del av klassearbeidet og var dertil bestyrer for skolen og prest for menigheten i Northfield. Han satte stor pris paa dr. Fossum og omtalte ham ofte for skolens venner som en usædvanlig dygtig lærer.

Paa sit vis var St. Olaf College i de dage et ideal av en skole. Den var liten og i enkelte retninger litt gammeldags, men aanden var god, og den hadde mange dygtige lærere. For de norske gutter og jenter som var beskjøftiget i byen og hørte til menigheten var ogsaa skolen et virkelig Mekka. De hadde anledning til at ta del i alle aftenunderholdninger, i møter hvor der blev holdt foredrag og i skolens fester. Paa den maate blev den ogsaa deres Alma Mater, som de har bevaret kjærlighet til for resten av sit liv.

At skolen var liten hadde ogsaa den fordel at elevene og lærerne kom i nær personlig berøring med hverandre. Dr. Fossum kom fra de bedste skoler i Østen, og det tok ikke længe før han kom til god forstaaelse med elevene.

Klassetimen var saa mange og arbeidet saa tungt at der blev saa godt som ingen tid tilovers for andet arbeide. Sommeren 1898 var han i Grækenland i forbindelse med noen utgravninger; i 1901 var han præsident i College Section av M. E. A. og oplæste en avhandling om studiet av græsk i Minnesota og andre stater (*Proceedings* 1901).

I 1910 flyttet han til Park Region Luther College i Fergus Falls og i 1918 til Concordia College i Moorhead, hvor han blev til 1925.

Som praktisk arkæolog og videnskabelig gransker hadde dr. Fossum i lang tid interessert sig i vinlandsreisene. Derfor foretok han i 1914 en længere reise langs St. Lawrentselven og nordover langs østkysten av Labrador for at bese de steder som nordmændene synes at ha besøkt i det ellefte aarhundrede. Resultatet av denne reise foreligger i hans bok *Norse Discovery of America*, som utkom i 1918 hos Augsburg Publishing House. Det er et gedigent verk med mange karter og illustrationer, men er avfattet i populær form, saa boken, som har vundet megen anerkjendelse, kan læses med utbytte av hvem som helst.

Dr. Fossum er endnu en sjelden vakker mand, høi og rank og med betydelige kræfter baade fysisk og aandelig. Han har imidlertid trukket sig tilbake fra aktivt skolearbeide og bor for tiden hos sin datter og svigersøn, Mr. og Mrs. Marsh i Glencoe, Minn.

Min barndoms jul.

Naar julelyset tændes i min stue,
da mindes jeg min barndoms jul saa grant;
da slaar hvert hørtidsminde ut i lue,
da hviskes sære ord om fest som svandt.

Min tanke hjem til barndomshytten vender,
til mor og far, til søster og til bror;
jeg hører kirkeklokkens malm som sender
sít julebudskap over bygd og fjord.

Aa, klokken fra min barndoms jul den sæle,
hvor den i løn kan ringe lint og varmt
og tø op vinternattens is og tæle
i sjælens vræa og fjerne alting armt!

Hvor er det søtt og godt paany at gjæste
faa barndomshytten nær ved fjeldets fot
og der som barn i tro og tillit fæste
blandt lys og sang og dannes stor og god!

Min barndoms jul, du fagre, rene, lyse:
o drag mig til dig hver en julekveld,
o favn mig ømt og gi mig fred og lise
og fyld mit sind av sang og straalevæld!

Johan Selnes.

Tegnet og haandskrevet for Samband av forfatteren

Garthus i Bøgnadalen

En tur til Valdres

Av ANNE CATHRINE PIRO

VALDRES, Norges vakreste dal, er de tusen vandede dal med betagende storslagen, vekslende natur: Mørke, truende fjeld av eiddommelig form og farve indsvøpt i dypblaa luft, kolde, skinnende isbræer lysende mot himlens blaa, skummende elver i festlig fart over stok og sten, dypblaa, drømmende sjøer hvori speiler sig strandens ærværdige bjerker og alle slags løvtrær og bygdens brede, veldyrkede jorder og enger, som skraaner op mot aassidens store, dype skoger, hvor gran og furu sender velgjørende ozonluft, som blander sig med intens blomsterduft fra farvemættede volder. Slik er Valdres — en rigdom paa alt har den at gi. Møt derfor til turen med sterkeste forventninger — skuffet blir ingen. Welhavens begeistrede, stemningsfulde beskrivelser, Werenskiolds og Dahls vidunderlige malerier er bare naturtro gjengivelser av dalens skjønhet og farveprakt. Naar alt kommer til alt, overgaar dog virkeligheten alle de fagreste drømmer.

I følgende række bør turen tas:

- 1 dag: Oslo — Ringerike — Aadalen — Fagernes.
- 2 dag: Vestre Slidre — Tyin — Tyinholmen.
- 3 dag: Tyin — Bygdin.

4 dag: Østre Slidre — Fagernes — Tonsaasen.

5 dag: Hadeland — Oslo.

Rutebilene gaar i almindelighet avsted klokken 8 om morgenen. Hurtig er *Oslos* gater lagt bak os, vi passerer *Skjøien*, kikker tilvenstre ind til *Vekkerø* herregaard, reiser forbi *Bestun* og over den vakre *Lysakerelv*, hvorfra saa mange av vore kunstnere har hentet idylliske motiver til sine malerier. Videre suser vi forbi *Høvik* og *Sandviken* under *Kolsaas*. Veien tar av tilhøire fra Drammensveien, gaar forbi *Solihøgda* bekjendte utfartssted; her er indover i det uendelige *Krokskogen*, hvor Bernhard Herre i sin tid foretok sine ensomme vandringer. Ved *Skaret* i fjeldet stanser gjerne bilen saa man rigtig kan faa indprente sig det herlige syn. Fra denne "Klevens svimlende portal" ser vi ned til *Ringerikes* brede, dyrkede enger, "de sollyse sletter," som Jørgen Moe længtet efter fra byens bonete saler. *Tyrifjorden* ligger der saa tindrende blaa med sine nes og fjorder, bakenfor er *Holeias* milevise skoger som *Asbjørnsen* og Herre saa levende skildrer fra sine jaktture. I bakgrunden er *Norefjeld* og *Gaustas* høie fjeld. Et uforglemmelig utsyn!

Vi biler gjennom *Homledal* nedover langs fjeldsidens styrtning. Tilvenstre er det bare de stakkars stabbestener som skiller os fra avgrunden, tilhøire rager fjeldet op. *Sundvolden*, det idylliske hotel, ligger omgitt av kjæmpestore trær med skyggefulde kroner. Nordenfor er *Gyrihaugen*. Ret op gaar veien til *Klevstuen*, *Kongens* og *Dronningens* utsikt, som er saa berømt. Deroppe paa *Krokkleiven* har sikkerlig Olav den Hellige mangen gang staat og set utover de vakre bygder. Dernede paa *Bønsnæs* tilvenstre i *Holsfjorden* laa kongsgaarden hvor hans mor og Sigurd Syr bodde, de to skal begge være hauglagt derute. Efter sagnet er det Hellig Olav som har bygget kirken der. Paa *Frognøen* utenfor bodde i sin tid Sigurd Ribbung.

Videre biler vi over broen ved *Kroksund* og har *Stensfjorden* tilhøire. Vi ser tilbake paa veien vi har tilbakelagt nedover fjeldet — det er en ganske bra stigning til *Skaret*. Litt nedenfor *Sundvolden* langs stranden findes ved gaarden *Berget* en del interessante helleristninger fra ca. 1500 f. K.

Vi kjører forbi den nydelige gaard *Sten*, som ligger paa en høide tilhøire. Her bodde Sigurd Hjort og hans dronning Tyri efter hvem fjorden har faat sit navn. Senere bodde Halvdan Svarte paa *Sten*, hans hode skal være hauglagt i *Halvdanshaugen*. Paa eiendommen findes ruiner av et litet kapel. Vi kjører den snorrette *Stensgate* med store gaarder paa begge sider. Tilvenstre indover i *Hole* ligger *Helgelandsmoen* og gaarden *Moe*, hvorfra Jørgen Moe var. Vi kommer til *Norderhov kirke*, som regnes for at være en av vore vakreste landskirker — den er gammel, fra 11te eller 12te aarhundrede. Ved *prestegaarden* ligger gardene *Hønen* og *Gusgaard*, hvor svenskene var indkvartert den gang Anna Colbjørnsdat-

ter saa resolut optraadde. Hendes støtte staar her. I *Haugbygden* i øst staar Paul Puttenstøtten. I *Norderhov kirkes* gravkjelder er Anna Colbjørnsdatter og hendes mand, presten Ramus' balsamerte lik. Paa gaarden *Tandberg* bodde blandt andre stormænd baron "Mindre Alf." I det hele tat er bygden rik paa gamle historiske minder. Der er fundet en række gamle gravhauger, hvor man har fundet interessante ting, bl. a. runestener.

Videre biler vi og reiser over broen hvorunder *Randselven* og *Bæгна*

Juvkamkleiven og *Bagnsbygden*

i skjøn forening render avsted paa sin vei til *Tyrifjorden*. Vi kjører gjennom byen *Hønefoss* og beundrer fossen av samme navn, som vi nu vanskelig kjender igjen fra Dahls berømte maleri. Veien gaar nu tilhøire for *Bæгна* eller *Aadalselven*, som den kaldes nedenfor *Spirillen*. Vi er nu i *Ytre Aadal*, som er en typisk skogbygd med dype skoger og enkelte store gaarder indimellem. Det er brat overgang fra *Ringerikes* smilende ynde at komme til denne mørke skogverden. Tilvenstre indover ligger *Tyvenborg*, hvor Tiril Tove var gjæterpike. Over de laage aaser skinner *Norefjeld* i sollyset. Tilhøire ser vi *Bergsundkollen*, hvor efter sagnet huldren bor. Tvers igjennem den skal gaa et hul.

Ved *Hen* station er tæt bebyggelse. Her er ogsaa hoteller; mølle, træ-

sliperi og dampsg findes her. Dampskibene lægger til ved Hen og gaar opover elven til Spirillen. Like før sjøen danner elven *Kongsstrømmen*, som har faat sit navn fordi man herfra i gamle dage hvert aar maatte sende 60 sik til kongens kjøkken. Utsikten herfra er vakker med det blinkende vand i forgrunden og omkranset av de høie fjeld. Paa venstre bredd ligger *Ringerudkollen* med blaa fjeld bakenfor.

Vi kjører opover langs den smale innsjø med skog paa begge sider. Midtveis — paa *Engerodden* hviler vi. Det ligger saa vakkert til med utsikt over til *Viker* og *Elgsrudkollen*. I denne bodde en jutul som bygget en bro over til en gygre i *Engerkollen*. Ved solopgang brast broen og sank — man kan endnu se grunden tversover fjorden. Ellers er Spirillen bundløs, sier sagnet. Her er "svømmende uhyrer, der undertiden stiger op mot dagen og drager en skummende strømfure i den rolige flate," lar Welhaven sig fortælle.

Nordenfor Elgsrudkollen er *Ramberget*. Her bøier sjøen mot vest. Vi reiser forbi gaarden Lunde, hvorfra oslobispens slegt skriver sig. Her ved vandets nordende ligger de store *Holtegaarder* — i bugten tilvenstre. Ved *Nes* skysstation er det vakkert med utsikt nordover til *Valdreshorn*. Paa *Granum* er hotel. *Urula-elven* fra vest falder ut ved Nes. Den kommer med hilsen fra *Vassfaret*, som bygdens digter, M. Fønhus, fortæller om i sine bøker. Her gaar vei vestover til *Hedalen*, som er berømt for sin ældgamle *stavkirke*. Den blev efter sagnet gjenfundet efter svartedauen av en jæger hvis kule traf kirkeklokken, som derved ga laut fra sig. Hedalsmessen var ogsaa berømt nok. Da kom folk langveis for at gaa i kirke — naturligvis, men ogsaa for at sælge hester eller bytte klokker og — last but not least — for at slaas!

Dampskibet kan gaa 18 km. længer opover elven, helt op til *Sørum*, hvor der er hotel. Like før *Sørum* danner elven *Valdresstrømmen*.

I juli 1849 reiste Welhaven gjennom Aadalen og skrev herfra "Vasdrag og skogmarker." Digtet "Der fløi en fugl over granehei" er ogsaa født av bygdens skjønnhet og dystre stemning. Fremdeles er denne stemning levende her — naturen er saa lukket og allikevel smilende, saa dyster og dog saa venlig.

Fra Spirillens nordende av heter bygden *Bagnadalen*, som til at bebynde med er en trang fjelddal med store gaarder. Vi passerer saaledes de store eiendommer *Haugsrud* og *Piltingsrud*. Tilvenstre tar av en vei til *Hedalen*. Længer oppe kjører vi forbi *Garthusgaardene*. Fra de trange, vilde formationer tilvenstre kommer *Hølera*, i hvis dalføre der er meget bjørn. Bjørn er det i det hele tat meget av i disse trakter. Bygden er trang, og elven gaar i stryk. Paa sidene er vakre furumoer, de mørke aaser skygger over. Vi kommer til *Bang* eller *Sør-Aurdal*, hvor elven er stille og smilende — den kaldes *Bangsvatnet*. Bygden er bred og ligger tryg omkring. Ved vandet ligger kirken med *prestegaarden*. Ved *Fjeld-*

heim hotel gaar vei tilhøre op til sanatoriene *Breidablik* og *Tonsaasen*. Deroppe findes ved veien den berømte *St. Olavskilde*.

Ovenfor kirken danner *Bæna Storbrofossen*. Nu begynner et av reisesens interessanteste strøk: *Juvkamkleivene*. Høiere og høiere stiger vi, veien er delvis sprængt ind i selve fjeldet. Dypt nede i kløften bruser *Bæna*. Paa den anden side ligger bygden *Reinli*. Derover er den gamle *stavkirke*, der ligger gaarden *Slottet*, hvor der i ældgamle tider var en bygdeborg, en slags primitiv befæstning hvorhen bøndene tyet i krigstid.

Bæna i nærheten av Fjeldheim

Utsikten sørover er vakker, og nordover begynner Valdresfjeldene at stige frem. Snart efter kommer vi ind paa *Tonsaasveien* ved *Bjørge* station. Snefjeldene dukker op, luften er klar og gir fjeld og aaser sit dypeste blaa farveskjær — man merker tilfulde at man er i høifjeldsdalen.

Ved *Aurdal* station brer dalen sig ut, det er tæt bebyggelse i Aurdalsbyen. Her er frk. Bøes og Frydenlunds hoteller, ved kirken bor prest og skriver, doktor og postmester og flere landhandlere. Desuten er der midtelskole. Vei til *Sanderstølen*, *Merket* og *Hovda* gaar tilvenstre gjennom skogen ned til elven over *Sundvoldsbroen*, op *Vestringsbygden*. Derover sees *Aabjoras* skummende masser. I nærheten holdtes i 1824 det bryllup paa *Øvre Dale* som Welhaven beskriver i "*Aasgaardreien*."

Vi biler videre opover dalen, forbi store gaarder samt *distriktsfængslets* hvite bygning tilvenstre, forbi *Leira* med tæt bebyggelse, hvoriblandt *folkehøiskolen*; videre langs det vakre vand *Strandefjorden* frem til *Fagernes*, hvor der overnattes. Der er de to store hoteller *Fagernes* og *Fagerlund*. Bese Valdresmuseet og faa derved et indblik i bygdens gamle kultur og dens traditioner! Ta en maaneskinstur fra det mondæne *Fagernes* hotels bro over til den idylliske lille ø — eller en stille rotur paa det speilblanke vand! Kik op til *Fodneskampen*, hvorfra en finnepike stod paa ski — hun kom staaende, men død ned!

Næste morgen gaar bilturen op vestre Slidre til Tyin — det er ca. 82 km. og tar 4 timer med bil. Det er absolut det vakreste at reise *op Vestre* og *ned Østre Slidre*.

Først gjennom den aapne, flate bygd *Svennes*, hvor der er fundet 20—30 bronzealderlevninger fra aar 1500 f. Kr. Videre gjennom *Ulnes*, langs den yndige *Strandefjord*, forbi den gamle lille stenkirke fra ca. 12te aarhundrede. Paa *Ivarshaug* nær *Fladager* staar støtten av billedhugger Ole Fladager. Vi reiser forbi *Fosheim hotel* ved nordenden av fjorden, som kaldes *Granheimsfjorden*. Her tar en vei av til *Fosheim sater* og *Frikstad saterhoteller*. Den 10 km. lange *Strandefjord* tar slut, elven danner fossestryk, og snart ser vi *Slidrefjorden*.

Vi kommer her til et av oldtidens kulturcentrer. Der hvor egnen nu er skogbevokset var den gang tæt bebyggelse. Ved *Einangs* grund staar den berømte *Einangsten* med runeindskriften: "Jeg Dag reiste disse runer." *Vestre Slidre kirke* er av sten, var indvidd til jomfru Maria. Den nævnes saa tidlig som aar 1264, da pave Urban IV skrev til biskopen om den. Ved kirken tar en vei av til *Østre Slidre* under den bekjendte *Kvithøvd-top* med den vakre utsikt. Vi reiser forbi hotellet *Volden* og *Ølken*. Her ligger gaarden *Hjelle* i nærheten, som er malt av en række av vore største kunstnere, bl. a. I. C. C. Dahl, Wexelsen, S. Dahl m. fl. Herfra er ogsaa Werenskiolds deilige illustrationer til Jonas Lies "Familien paa Gilje." Ved *Løken* hotel er herlig utsikt over *Slidrefjorden*. I gammel tid var her leikarvold. Nede ved fjorden er den tingsten hvorfra Hellig Olav talte paa sin voldsomme kristningsfærd gjennom Valdres. Tilhøre ligger længere oppe *Lømen gamle kirke*, som skal være bygget av et troll, sier sagnet.

Saa er da turen langs den 15 km. lange *Slidrefjord* slut. Vi kommer til *Lofossen* like ved *Fossevang hotel*. Tilhøre ligger — nær *Hurum* gamle stavkirke — det gamle *herresæte Kvien*, hvor Harald Haarfagres stolte dronning Gyda vokset op. Hendes bauta staar ved gaarden. Her er en eiendommelig bebyggelse med en klynge av gaarder. Paa *Kvien* bodde ogsaa hertug Skules bedstefar Erling paa *Kvien*, saa her har nok vanket mange storfolk. Nedenfor *Opplidre* findes helleristninger.

Gjennem skog biler vi frem til *Øilo*, hvor der gjerne er kaffepause. Bevertskapet pent om at faa se salen i anden etage, hvor mange av vore

malere har malt de fornøieligste ting paa veggene. Gerhard Munthe har i Nationalgalleriet flere malerier fra *Øilo*. Den svære *Hugakollen* ruger over huset, den er som en slags forpost til *Jotunheimen*. Deroppe i høiden sees gamlevegen. Paa *Hugakollen* var i gamle dage varde, hvorfra i krigstid flammert baal som kunde sees lang vei.

Her ved eidet mellem *Slidrefjorden* og *Vangsmjøsen* slæpte Hellig Olav sine skib den gang han kom op fra Sogn. *Vangsmjøsen* begynner nu, og i *Kvamskleiva* gjælder det for chaufføren at holde tungen ret i munden! *Vangsmjøsen* er ubeskrivelig vakker — de farver den har, de

Ulnesbygden

fjeld den speiler av og den blaa luft som er deroppe, det er som en drøm det hele, men det drømmebillede fanges ind i hjerte og sind og blir en rigdom for livet.

Paa gaarden *Leirol* ret overfor *Kvamskleiva* fandtes saker fra bronzealderen som tyder paa fast bebyggelse allerede 1000 aar f. Kr. Her bodde Haakon V.s riksraad Sigvat av *Leirol*, som blev dræpt av bøndene i 1340.

Grindadns snedækte kolosser rager truende op tilvenstre. Paa den anden side er *Venisfjeld*, *Skodshorn* berømt for de rare skud som drøner derfra, og *Skyrifjeld*. Vinje fortæller det var en gammel trollstig: *Skogshorn-Grindadn-Hugakollen* dengang jotnen fór paa frierfærd til gygren.

Wergeland skriver i "Valdrisen po heimvegen":

*Inkje saag e Fjell so burge heldan blaa
so de høge Valdrestindadn —
Hugakøll aa Bitihødn grust aa sjaa,
Grønsendknippun elle Grindad'n.*

Vi kommer nu frem til *Vangsbbygden*. Her er venlig og smilende natur. Hotellene *Grindaheim* og *Fagerli* ligger vakkert til. Her stod Vang stavkirke som i 1841 blev solgt til kongen av Preussen for 86 spd. Den er nu i Riesengebirge og brukes fremdeles. Herfra er runestenen med indskriften: "Goses sønner reiste denne sten efter Gunnar sin bror." Her oppe ved Vangsmjøsen var det første blodige sammenstøt mellem Hellig Olav og høndene i 1023. Paa nordsiden av vandet var ogsaa et kulturcentrum i den tid. Bygden heter *Øie* — dens lille kirke reiser vi forbi. Vi passerer gaardene *Hermundstad*, *Skogstad* og *Opdal*, hvorfra bl. a. Eilif Pettersen har vakre malerier.

Stugunøset paa Filefjeld, kjendt fra Dahls herlige maleri i Nationalgalleriet, trær nu frem. Nedenunder ligger *Nystuen* ved *Utrovandet*. Bakkenfor laa *Thomaskirken* i *Smeddalen*. Veien fortsætter forbi fylkesgrænsen videre til *Lærdal* i *Sogn*. Denne færdselsvei mellem øst- og vestland har været brukt saa længe som folk har bodd her. Valdres er befolket fra *Sogn* av.

En voldsom opstigning begynder nu til *Tyin* — opover, altid opover til sneregionene, saa gjennom *Jotunporten* — og pludselig ligger *Tyin* og hele eventyrverdenen foran ens blik.

Fra *Tyin hotel* eller *Framnes* er en herlig utsikt. *Tyin* ligger der bred og aapen, omgitt av snedækte topper og tinder. Vi ser *Uranosting*, *Galthøpiggen*, *Koldedalstind* og *Falketind*. Om denne skriver *Vinje*:

*Den svarte tind med nebben sin i bugt
er falcken lik, som vogger seg til flugt;
i bringe kvite flekk er spettad inn,
og difyr verd han kallad "Falketind."*

Det er ogsaa *Vinje* som første gang — i 1862 — bruker navnet *Jotunheimen* i "Fjellstaven min." *Tyin* har en dytblaa farve og kan være saa tindrende speilblank og stille, alt smelter sammen, det kan være vanskelig at se hvad som er fjeld og hvad som er speilbillede. Over vandflaten kan vi faa se maaker kredse omkring. Oppe i nord, hvor *Koldøla* falder ut, er vandet dog grønfarvet efter brævandet. Paa vestsiden har *Tyin* avløp i *Tya*, som rinder ned til *Aardal*. Paa østsiden er lavere, grønne aaser, undertiden stenet, undertiden myrlændt.

Fra *Tyin hotel* tar vi efter en bedre middag med motorbaaten, som bruker 1½ time over til *Tyinholmen hotel* ved den anden side. Efter kaffen vil jeg anbefale en tur op til *Skinneggen*. Det tar ca. 2—2½ time og regnes for at være en av de mest lønnende turer, da man derfra har en

enestaaende utsikt. Like ved er *Tvindchaugen* turisthytte. Forhaabentlig trakterer *Tyinholmens* eier *Helge Opdal* tilaftens med den berømte ørret, som er viden kjendt. En aften paa *Tyinholmen* naar solen "søgler" er en seværdighet. Da ligger alle fjeldene svøpt i det mest rosenrøde "Alpen-glühn."

Fra *Tyin* over til *Bygdin* gaar en ca. 3 km. lang vei. *Tyin* ligger 16 meter høiere end *Bygdin*. Fra et punkt ser man samtidig begge vand.

Eidsbugaren ved *Bygdin* ligger ved vestenden. Det var oprindelig en privat hytte som eides av *Vinje*, *Sars*, *Tjøme* og *Heftye*. Endnu ligger *Vinjestuen* her som de først bodde i. Den er nu et litet museum.

Øie i Vang

Bygdin ligger foran os — forhaabentlig i straalende morgensol, indeluttet av høie fjeld, som skraaner brat ned til vandet paa begge sider. Vandet er tindrende blaat. Tilvenstre er *Høistakka* og *Galdeberg*, og eftersom baaten tøffer frem faar vi øie paa flere og flere av de kjendte fjeld, som titter frem bakenfor. *Svartdalspiggene*, *Knuthulstind* m. fl. Under *Torfinstind* ligger *Torfinnsbu*. Her gaar vei over til *Gjende*. Længer borte er *Kalvaahøgda* med sin svære bræ. Derefter *Valdresflyen* med vei over til *Gjendeshcim*. Farten over *Bygdin* tar 2 timer, vandet er 28 km. langt. Hotellene ved østenden er *Bygdishcim* med herlig utsikt over *Bygdin*, *Fagerstrand* litt længere inde og *Bygdin høifjeldshotel* inderst. Herfra er let adkomst til *Synshorn* og *Bitihorn*. Sidstnevnte tur er meget lønnende, da man herfra har storslagen utsikt over hele heimen. Turen tar ca 3½—4 timer. Tilhøire indover ligger *Vinstervandene* med flere hoteller. Selv her oppe i ødemarkene er mange oldtidsfund efter jægere

og fiskere som har streifet om, bl. a. er en del rensdyrgraver i skarene nedenfor Bitihorn.

Fra Bygdin tar vi saa en aarle morgenstund pr. bil igjen sydoover den 54 km. lange vei til Fagernes. Det tar omtrent 2½ time. Vi biler gjennom *Baatskar* med utsikt over de store sætervanger og høifjeldsvidder med *Mugnating* og *Bitihorn* i vest. Vi passerer *Beitostølen* hotel. Omkring i haugene er gravhauger som vidner om fast bebyggelse heroppe i oldtiden.

Snart kommer vi til *Fjeldheimen* hotel ved *Skammestein*, reiser forbi

Kirken i Vang

Hegge kirke, som er meget gammel. Den har nydelige utskjæringer og en vakker altertavle. Videre forbi *Heggens hotel* gjennom *Rogne*. Her er *Volbu* hotel ved *Volbufjorden*, hvorfra en vei gaar vestover til *Kvithøvd*, bekjent for sin storartede utsikt. Ved *Fretheim* hotel hviles der. *Storfossen* er vakker, den leverer kraft til skifferbruddene under *Mæladn*, fjeldene indover *Etnedalen* i øst. Vi kommer til *Sæbofjorden* i *Skrutvold*, som byr paa idylliske partier. Veien gaar nu gjennom et trangt dalføre frem til Fagernes.

Vi tar nu veien over Aurdal til Bjørgo station, og opover den drøie *Tonsaasen* til sanatoriet og sportshotellet. Fra Tonsaasen er vakker utsikt nordover til Jotunheimen. Man ser *Torfinstind*, *Galdeberg* m. fl. Vi reiser gjennom store skoger, forbi nydelige tjern. *Nystølsvandet* ligger nedenfor sportshotellet. Underveis reiser vi forbi diakonissenes koselige fe-

riehjem. Fra det gamle skyssskifte *Sveen* er vakker utsikt til den brede, flate *Bruflat* i *Etnedalen* i øst med høie fjeldsider. Nu gaar det jevnt nedover langs *Etna elv*, som kommer fra Etnedalen, forbi store gaarder, gjennom *Nordsinnen* skogdistrikt forbi *Tomlevolden*, til *Dokka*, hvor elven *Dokka* fra nord møtes med *Etna*. Her er bymæssig bebyggelse og flere store hoteller. Rast holdes i almindelighet her. Vei over til Gausdal gaar fra *Dokka*.

Ved *Høljerasten* slutter Valdres. Her er ifølge Vinje folkegrænsen

Skogstad i Vang

mellem Land og Valdres. Her stod i gamle dage mangan kamp "og mang-ei aastadsak vardt avgjort med kniven og gardstauren," fortæller han. Partiet er her vildt, elven styrter avsted i en trang kløft.

Ved *Odnes* tar vi fat paa den 73 km. lange vei langs *Randsfjord*. Fra *Odnes* gaar i øst vei op til *Landaasen* sanatorium, som ligger ca. 10 km. borte. Bygden langs vandets nordende heter *Land*, som er bred, veldyrket og frugtbar.

I distriktet findes flere bygdeborger. Saaledes i nærheten av *Enger kirke* er en gammel bygdeborg paa *Slotshaugen*. Likeledes paa *Bjone*, som ligger ¾ mil sydvest for denne, samt paa *Slottet* øst for *Fluberg kirke*. Ved *Fluberg* er en gammel vei over til *Stangstuen*, til *Gjøvik*. Gjennem

Fluberg reiser vi forbi store gaarder. Bl. a. ligger *Nordraak* her paa vestsiden, hvorfra komponisten var. Vi reiser gjennom *Hof*.

Gaarden *Eid* ligger paa en halvø med smaa holmer utenfor, hvor efter sagnet Olav Trygvesson blev født 968. Hans mor, dronning Astrid, var dengang forfulgt av den onde Gunhild. Vi reiser under *Brandbukampen*, hvor i gammel tid var varde. Her er *Røykenviken*, hvor Halvdan Svarte var paa besøk i 960, faldt med hest og slæde gjennom isen og druknet. Det er en vakker bygd med store gaarder. Ved Røykenvik gaar en vei mot øst, "*Kong Sverres kjølvei*," over *Høikorset* til *Eina*.

Vi kommer til *Augedalsbro*, hvor veien tar av indover *Tingelstad*. Bygden er ogsaa her rik paa historiske minder. Her bodde Helga hin haarfagre, som blev gift med Halvdan Svarte. En del av Halvdans legeme er hauglagt her nordenfor *Tingelstad kirke*. Nærmere vandet ligger *Kløvstad*, hvor Harald Haarfagres søn Ragnvald Rettilbein bodde, han som blev indebrændt der med 80 andre seidmenn av sin bror Erik. Tingelstad kirke er meget gammel, den blev bygget før aar 1200.

Vi reiser gjennom *Gran*, langs det vakre *Jarenvand* med *Hvalbykampen* i øst og *Sølvberget* i vest. Sølvberget har blokker av gneis og blåkvarts opunder sin top. De blev bragt dit formodentlig fra Jotunheimen i istiden. Høit oppe i lien ligger den berømte *Søsterkirke* ved *Granvolden pensionat*.

Snart er vi i *Lummer*. Ved *Roa* er en vei over til *Jevnaker* i vest. Paa gaarden *Haakenstad* bodde i 950 kjæmpen Hakon Hade-Berserker, som ligger begravet der i *Hakons haug*.

Vi passerer *Grua* og kommer snart efter gjennom *Harestuskogen*, hvor i 1716, mellem *Björgesæterfjeld* og *Klatteberg*, 60 bønder under anførsel av Gregers Granavolden slos med 600 svenske dragoner. En bautasten til minde herom er reist ovenfor *Runddelen* gaard. *Harestuvand* ligger omgitt av skog med *Paradis-Piperberget* i øst for vandet. Ved *Stryken*, kjendt av mange nordmarkstravere, slutter *Opland fylke*.

Vi reiser langs *Hakedalselven* gjennom *Hakedal* og *Nitedal* og er snart langs *Nitelven*. Gjennem *Gjelleraasen* — *Grorudpasset*, forbi *Linderud herregaard* — *Grefsen* og *Tonsen* til *Oslo*.

Jeg er overbevist om at ingen av turens deltagere er det mindste skuffet over reisen, og er enige om at det har været en herlig tur fra begyndelsen til slutten. Valdres er Norges vakreste dal, den er bokstavelig talt de tusen vandes dal, den har nemlig 1,203 sjøer, den er rik paa variationer, er aldrig ensformig, den byr paa alt fra de idylliske bygdepartier til de praktfuldeste fjeldscenerier, der næsten tar pusten fra en. Takket være baat og bil kan man paa noen dage bese Valdres fra øverst til nederst og faa konstateret at vore malere, digtere og forfattere ikke har overdrevet i sine skildringer av bygdens skjønhet.

Jotunheimen

Prolog ved den norske turistforenings 60-aarsjubileum i 1928

Av THEODOR CASPARI

*En blaaevart kjæmpehær av tind og takker,
et yr av svære, stric jotunnakker,
til sten forvandlet i en oprørsnat,
et lukket land, fortrollet og forlatt,
har langsomt løftet sig i himmelbrynet. —*

*Og fut og skriver paa sin embedsfærd
ser flyktig op, og græsser alt ved synet:
"Du Ola, hei! Hvad kalder du det der? —
Huf! bare synet gjør mig kald og frossen."*

*Men Ola stanser smaatt og godt karossen
og snur sig rundt og mumler ha og ja,
og smiler lønsk: "Os hev 'kje nann paa ta."
Men Ola, skarven, kjender godt nok lændet,
og uken efter staar han velfornøgd
og setter garn og skyter ren ved G j e n d e.*

*Og tiden gaar. Saa kommer det en dag
en tynd magister rækende paa lag. —*

Han hadde frosset slik derind' i skolen,
at kalde fjeldet varmet ham som solen,
Bent ind i berget smat'n, taus og sta,
før folk fik sanset sig. Og borte var'n.
Men Ola snudde sig: "Kor blei'n av? —
Har huddra lokket'n, den snaale karen?"

Men alt som tiden gik, tok fler og fler
av slike fanter op i bjerkelien,
en landskapsmaler med sit farveskrin,
en fisker, forstmand, bykar av en jæger,
en engelsk lord med flaskefór og spleen —
laa hver for sig og raket efter stien. —

Men naar saa mørket sank paa hei og hell,
da fandt de sammen hele trækfuglskaren
i hestelægrets luftige hotel. —

Og lunt og lystig surret passieren
omkaps med "kaffelars" den lange kveld.

Men naar saa flokken let og glad tilmote
stak ned i bygden fra det høie fjeld,
da laa en straaleglans om alles hode. —
Men hvad de saa, beholdt de for sig selv,
og hvad de sa, blev ingen riktig klok av.
Naar "Blakken" rundet skyssstationens port,
og hele trækfuglsværmen flagret bort,
stod kun et navn, et ukjendt navn i boka.

Hvem er han som enslig vanker
over viddene dervest,
taus, i nordlysfjerne tanker? —
Se, nu river det i taaken! —
Trodsig reiser Fanaraaken
hodet i den yre blæst. —

Brat til alle kanter viger
skodden over fly og fonn. —
Høifjeldsdagens hymne stiger.
Kommen er han, han som ræder
fjeldnaturens dunkle gaader,
viddens høie, frie aand. —

Og da vaakner eventyret. —
Høit fra Gjendineggens pynt
stemmer digteren sin lyre.

Hør! hans sterke "Sesam" klinger! —
Op med brak og bulder springer
Rondekallen for Peer Gynt! —

Og da var det løst, det tunge ban,
og vetter og troll maatte vike. —
Nu ligger det aapnet, det lukkede land,
og Norge har vundet et rike. —
Saa skynd dig ditop fra den løve dal!
Stig ind ad de skinnende dører,
og staa for Guds aasyn: "Herre tal! —
Din ydmyke tjener hører!" —

De sier det er bare graasten og sne,
men vent til det dages deroppe! —
Da flømmer det sølv over botner og bræ,
og guld over graanende topppe. —
De sier at landet er fattig og stygt,
men se det naar avdagen falder:
Det flammer ei purpur saa deilig og drygt
i keiserens egne haller! —

Da fanger dit øre en dæmpet klang
av høifjeldets strykeorkester. —
Da ringer det sammen til aftensang,
og bræen er orgelmester. —
Der er ikke grannere toner til
end solrøkens klarinetter
og bækkenes klingre fløitespil
i drømmende julinætter. —

Jeg hilser dig land i det luftige blaa,
forklaret av soldagens flamme! —
Se, slegter skal komme, og slegter skal gaa,
men du, du blir evig den samme. —
Snart dekket av skodde og drivende sky,
snart himmelhøit op over eimen,
bestandig den samme — evindelig ny,
du deilige J o t u n h e i m e n ! —

Theodor Caspar

Prester av valdresæt i Amerika

X

Anders H. Gjevre

ANDERS H. GJEVRE er født paa gaarden Søndre Gjevre i Vang, Valdres, Norge, den 9de juni 1852 av forældrene Haldor Olsen Hoyme og Marit, født Gundersdatter Gjevre. Anders var ca. 3 aar gammel da hans far døde. Han besøkte en tid folkehøiskolen paa Store Kvale i Vestre Slidre. Sammen med sin mor og søster kom han til Amerika i 1871 og nedsatte sig først i Vangs menighet, Goodhue co., Minn., hvor pastor B. J. Muus da var prest. Han kom til Amerika væsentlig for at gaa paa skole, og høsten 1872 blev han optat ved Luther

College og graduerte derfra som student 1878. Opholdet ved Luther College var den lykkeligste tid i hans ungdomsdage; ti der blev han omvendt til Gud. Han fik høre om utvælgelsen til salighet og begyndte at frygte for at han ikke var utvalgt og kom i en ubeskrivelig sjæleangst og frygtet at han ikke kunde bli frelst; men da husket han at "Gud vil at alle mennesker skal bli salige," og at "Jesus er død for alle mennesker." Disse sandheter grep han fat i med hele sin sjæl, og i det øieblik han trodde dette, var al frygt forsvundet og han følte Guds kjærlighet fylde sit hjerte, og han blev overbevist om, at han for Kristi skyld var et Guds barn og en himmelens arving.

Nu gik studiene. Hvor herlig at faa lære alt det skjønne og gode som blev budt! Han jublet av glæde og pris til Gud.

Derfra gik han til Luther Seminar i Madison, Wis., og blev teologisk kandidat i 1881. Derefter virket han som prest i Wilmot, S. D., 1881—82; Appleton, Minn., 1882—84; Renville, Minn., 1884—85; Sawyer, Wis., 1886—93; Fertile, Minn., 1893—1900; Graettinger, Ia., 1903—07. Lærer i hebraisk U. C. Sem., 1897—1898. Prest i Grand Meadow, Minn., 1907—13. Medlem av ordinationskomiteen i den Forenede Kirke, 1908—09. Fra Luther College fik han gradene A. B. og A. M. og ved Luther Seminar blev han kandidat theol.

Medens han var prest i Fertile la han sig mere efter det hebraiske sprog, besøkte jødene i Grand Forks, blev godt kjendt med rabbi B. Paparmeistar, indbød ham og andre jøder til en kristen kirke og talte til dem om Jesus i det jødisk-tyske og det engelske sprog. Besøkte ogsaa jøder i Fargo og fik undervisning i Talmud av Shemonovitz, en lærd jøde.

I 1889 reiste han en tur til sin fødebygd, og i Vangs kirke blev han

den 8de april 1890 av pastor O. P. Monrad egtevidd til piken Berit H. Leine. (Hun er i slekt med Anker- og Wangensten-familiene.) Pastor Gjevre nedstammer fra pastor Peder Colding i Aurdal, Valdres (1647—1687) og pastor Jørgen Grel i Vang (1673—1682).

Dette egteskap er velsignet med 6 barn som lever, 2 sønner og 4 døtre. 3 smaagutter er døde. Blandt de troende omkring i sine forrige menigheter har pastor Gjevre sine varmeste venner, som han endnu staar i brevveksling med. Hans forrige konfirmanter elsker ham for den veiledning han gav dem til at bli timelig og evig salige. Saaledes kom for noen aar siden en stor politimand pludselig til ham i jødedistriktet i Fargo og sa: "Du konfirberte mig, du skal være med hjem til mit hus."

I aaret 1900 kaldte Zionsforeningen for Israel ham til Greater New York for at arbeide for jødernes frelse. Han elsket jødene og ynkedes over dem, derfor tok han imot dette kald, flyttet med sin store familie til Brooklyn og begyndte at arbeide for Israels frelse. Senere flyttet han til New York. Da han bodde ikke langt fra Columbia universitet benyttet han (for at dygtiggjøres mere for sit arbeide blandt jødene) anledningen til at ta et toaarig kursus ved nævnte universitet i rabbinisk, hebraisk, arabisk, syrisk, og orientalsk historie. Hovedlæreren i semitiske sprog var jøde, og de studerende i de fag var jøder, saa Gjevre fik anledning ogsaa ved skolen til at fremme sit arbeide: tale vel om Jesus, ynkes over jødene og dra dem til den sande Messias. Arbeidet i jødedistriktet var ofte farlig nok naar Gjevre vidnet om Jesus. Men Gud beskyttet ham, og blandt jødene vandt han mange venner for Jesus, saa hans arbeide blev ikke uten frugt. For det semitiske seminar fik han det hverv at skrive en avhandling over "Analogi i de semitiske sprog," det vil si: gi en sammenlignende fremstilling av forbindelsen mellem hebraisk, aramæisk, arabisk, assyriske, babylonisk, syrisk, mandæisk, samaritansk og aethiopisk, hvilket krævede et uhyre arbeide og undersøkelse.

Da denne avhandling blev færdig og oplæst for det semitiske fakultet, blev den meget rosende omtalt av professorene, som vilde at den skulde trykkes og gjøres tilgjengelig for studenter av de semitiske sprog; men av mangel paa midler er det ikke blit trykt endnu. Professorene erklærte at Gjevres avhandling over dette emne var bedre end en lignende avhandling over samme emne som hadde opnaadd Ph. D.-graden ved Johns Hopkins universitet.

Fremragende jøder vilde ikke at Gjevre skulde flytte fra New York; men paa grund av sykdom i familien blev han nødt til at flytte til vesten igjen, hvor han i noen aar arbeidet i Palo Alto Co., Iowa, senere i flere aar i Grand Meadow, Mower Co., Minn.

Saa antok han igjen kald fra Zionsforeningen til at arbeide for jødernes frelse i Minneapolis og virke som emissær for jødemissionen. I denne stilling virket han i noen aar.

I 1919 blev han løst fra Zionsforeningen og har siden arbeidet paa egen haand uten noe jordisk overopsyn, uten jordisk løn, kun i tillid til Gud og tro paa hans faderlige forsyn. I denne friere stilling har hans arbeide for jødernes frelse baaret frugt til jøders frelse langt over hans forventning. Under denne lange virksomhet blandt kristne og jøder har pastor Gjevres brave og dygtige hustru staat ham trolig bi i sundhets og sygdoms dage. Deres barn er begavede og vel utdannet for sin livsgjerning. De har været sine forældre til usigelig glæde, hjælp og opmuntring.

Pastor Gjevres forfattervirksomhet har været betydelig. Her nævnes hans betydeligste bidrag:

- 1) Hvorfor helligholder den kristne kirke ikke sabbaten men søndagen?
- 2) Israels fald og opreisning.
- 3) Analogy in the Semitic Languages.
- 4) Jesu nye bud om kjærlighed.
- 5) Apostelen Addais Lære (oversat fra syrisk).
- 6) History of the Syrian Nation and Church, by David Malech (revidert og tildels oversat fra syrisk av pastor Gjevre.)
- 7) Dr. Kleins "Is Jesus a Historic Personality? (oversat fra tysk).
- 8) The Jewish Problem and its Solution.
- 9) A Short Biography of Rev. Joseph Rabinowitsch.
- 10) The Inspiration of the Bible.
- 11) Forsoningen i Kristus.
- 12) Den Gamle og den Nye Pakt.
- 13) Lidelse og Trøst paa min Pilgrimsvandring til det himmelske Jerusalem. 16 kapitler i manuskript.
- 14) Jødernes stilling i nutiden og tegnene for Jesu hjemkomst.
- 15) The Hebrew Poetry in the Old Testament Scriptures. 8 Chapters treating of all kinds of Poetry in the Old Testament.
- 16) The Relation of Religion to Reason, a philosophical investigation.
- 17) Foredrag om Bibelen.
- 18) A Historical Lecture on the People of Israel.
- 19) Prof. Dr. Reinhold Seebergs Theologi kritisk belyst. Dr. Seeberg er professor i Berlin, Tyskland.
- 20) Den Helligaands gjerning for Menneskets frelse.
- 21) Erroneous Doctrines in the Scofield Reference Bible.
- 22) En skildring av mit levnet i 15 kapitler.

Desuten har pastor Gjevre i aarenes løp skrevet en mængde artikler i forskjellige blade om jødemissionen, dogmatiske og eksegetiske avhandlingar, bokanmeldelser, nekrologer og prækener i forskjellige blade nok til at fylde hele bind.

"Pastor Gjevre takker og priser Gud, som satte ham ind i denne ver-

den og gjenløste ham med Jesu Kristi dyre blod og vil at han og alle fattige syndere skal faa bli frelst; han ber daglig at Guds rike maa komme til os og til jødene, muhamedanerne og hedningene."

(Ovenstaaende er et utdrag av et længere stykke som pastor Gjevre var saa venlig at skrive for *Samband*).

XI

Ivar Torgerson Aastad

IVAR TORGERSON AASTAD blev født i Vestre Slidre, Valdres, den 17de november 1869. Forældrene var Torger Aastad og hustru, født Nilsdatter Øie. Ivar var den yngste av syv søskend. Hans hu stod tidlig til boken, og under en from mors indflydelse kom han til at tænke paa at bli prest. Først gik han paa fylkeskolen i Vang (1884—1886), siden paa Hadelands og Valdres middelskoler (1886—1888). Efter at ha tat eksamen ved sidstnævnte reiste han i 1888 til Amerika. Ved Luther College fortsatte han sine studier, og efter et teologisk kursus (1892—1895) ved Luther Seminar (Robbinsdale, Minn.) blev han ordinert og tok imot kald fra Thief River Falls, Minn., kun syv aar efter sin ankomst til Amerika. Ved dannelsen av den Norsk Lutherske Kirke i Amerika blev pastor Aastad i 1917 valgt til viceformand for nordre Minnesota distrikt og i 1919 til formand. I 1922 blev han enstemmig gjenvalgt paa 6 aar.

Strøket omkring Thief River Falls var et noksaa uryddig nybygge da pastor Aastad begyndte sin gjerning der, saa det var heldig at der kom en slik kjæmpekar dit. Og skjønt en kunde fristes til at skryte litt av ham, er det ganske overflødig, da hans arbeide kan lægges frem i dagen ved disse faa og tørre men saa meget mere slaaende oplysninger: Paa 25 aar organiserte han 14 menigheter og fik bygget 6 kirker.

I 1897 blev pastor Aastad gift med Anna Karine Jensen, en datter av H. H. Jensen i St. Paul. De har tre barn: Agnes Pauline er graduent fra Moorhead Teachers' College; Henry Theodor er graduent fra St. Olaf College og Minnesota statsuniversitet; Nora Irene Adelaide er graduent fra Concordia College.

Slidredomen

*Det er so vent i Slidrekyrkja,
naar alle klokkorne ringer i kor,
og møy og mann ved helg og vyrka
finn hugnad i Guds dyre ord.*

*Det er so vent i Slidredomen,
naar folki stilt seg sessar ned,
ber tru paa honom som er komen
med soning og Guds heilag fred.*

*Det er so vent naar fram i koret
dei for Guds aasyn knelar ned
som brør og systrar ved sanningsordet,
vert signa med Guds søle fred.*

*Det er so vent naar folk gjev gaman
paa preike, song og orgelbrus,
og endda mest naar folk isaman
høgvyrdar Gud og kyrkjehus.*

*Det er so vent naar store og smaa
ber vyrd for grav og fedraminne,
i heilagdomen tek luva si taa
med eit fadervaar og sin Gud i sinne.*

—Torgeir Magistad.

Ivar O. Brandt

IVAR O. BRANDT var søn av kirkesanger og stortingsmand O. Brandt og var født paa gaarden Løken i Vestre Slidre, Valdres, den 12te oktober 1857. Han var altsaa bror av provst Nils Brandt i Meldal, Norge, og søskendebarn av prof. O. E. Brandt ved Luther Seminar i St. Paul, Minn.

Ivar O. Brandt

Efter at ha gjennomgaat almueskolen og blit konfirmert, arbeidet han en tid paa sin fars vakre gaard. Men da amtskolen i Valdres høsten 1876 blev henlagt til Vestre Slidre, var han den vinter elev i øverste klasse ved denne skole. Fra denne vinter mindes *Sambands* redaktør ham med et inderlig venskap. Vi var ikke blot klassekamerater, men bodde sammen i Ivar Brandts barndomshjem. Han var en del aar ældre og derfor langt mere moden, men vi blev allikevel meget fortrolige venner. Allerede i de aar var han præget av det stille alvor som i saa høi grad karakteriserte hans

far, og han ga altid indtryk av at tænke mere dypt og alvorlig end ungdommen flest. Av den grund var han en ganske ensom gut, men hadde noen vundet hans fortrolighet, var han varmhjertet og trofast i sit venskap.

Da amtskolen næste vinter flyttet til Sør-Aurdal blev han handelsbetjent og senere bestyrer for handelsforeningen i Vestre Slidre. Den 26de mai 1882 blev han gift med Marit Lomen, og samme aar reiste de nygifte til Amerika. De kom til Goodhue county, Minn., og bodde den første tid hos dr. Grønvold, altsaa tæt indtil Holden prestegaard, hvor pastor B. J. Muus den gang bodde. Fru Grønvold var nemlig Ivar Brandts søster. Senere arbeidet han en tid ved en avis i Fergus Falls og flyttet derefter med sin familie til Alexandria, Minn., hvor Brandt en tid var ansat i en butik. Dernæst bar det til Ada, Minn., hvor Brandt i to aar var beskæftiget i en møbelhandel. Han var paa det første jernbanetog som ankom til Fosston, og han bragte med sig et jernbanevognlass møbler til sin forretning i den nye by. I forbindelse med møbelhandel drev han derpaa i mange aar likbegjængelsesforretning i Fosston. Han tok aktiv del i bystyret, og blandt andet var han formand for skolestyret, fredsdommer og byskriver. I Fosston drev han ogsaa almindelig butikhandel. Siden var han i flere aar direktør for Fosston Woolen Mills. I 1910 blev denne forretning solgt til F. A. Patrick Company i Duluth, og Mr. Brandt med hustru og flere av barna flyttet til Duluth, hvor han i tre aar var direktør for Patrick-Duluth Woolen Mills. Nu vendte familien tilbake til Fosston, og Brandt gjorde nu hyppige reiser til Montana og Dakotaene for at skaffe uld til uldspinderiet i Duluth. I længere tid var Brandt ogsaa bokholder ved S. S. Stadvolds melmøller i Fosston. Senere var han bokholder ved Farmers State Bank samt medlem av bankens styre.

I 1918 flyttet familien til Virginia, Minn., hvor Brandt var overgartner for Ohio Iron Mining Company. Denne stilling beholdt han til sin død den 5te august 1928. Han hadde skrantet i ti maaneder da døden kom.

Ivar Brandt og familie var medlemmer av Poplar River menighet medens de bodde i Fosston, og i Virginia tilhørte de pastor W. T. Hexoms menighet, hvor Mr. Brandt var diakon.

Tirsdag den 7de august var der sørgegudstjeneste i hjemmet, hvor pastor Hexom forretet.

Næste dag fandt begravelsen sted ved Poplar River kirke. Liktaalen blev holdt av past. J. O. Saeter paa norsk. Pastor Hexom gjorde ogsaa nogen korte bemerkninger om avdødes kristelige vandel. Der var en ualmindelig masse blomster — ialt 55 kranser osv. Der var sang av menighetens kor. Solosang ved Harald Saeter og en duet av Misses Violet Nordus og Ragna Saeter.

Menighetens kvinder serverte middag i kirkens kjelderetage, hvor omkring et halvt hundre av den hedengangnes paarørende og venner blev budt tilbords.

Foruten enken efterlater Ivar O. Brandt sig tre sønner, Olaf M., Oscar B. og John G. Brandt i Virginia; to døtre, Miss Hilda Brandt i Virginia og Mrs. McCabe i Duluth; og en bror, provst Nils Brandt i Norge.

Til minde om Ivar O. Brandt skrev pastor Saeter et engelsk og et norsk digt. Sidste vers anføres her:

*I kirken vil han blive savnet,
saa var det her, saa hvor han kom.
Med gode raad han ofte gævnnet
enhver som søkte ham derom.
En trofast ven i ham vi fandt,
med tak vi mindes Ivar Brandt.*

Naar julen kommer

*Her kommer vinteren nok en gang,
og sneen drysset sit hvide klæde
paa sjø og skog og paa videns væng —
dit sind blir stemt til et julekvæde.*

*Maaske du mindes du har en mor
som sitter ene i fjerne stue —
for øiet kommer et duggeflor,
men hjertet varmes av længsels lue.*

*Til vesterheimen vor vei vi fandt,
vi strævet ærlig langs nye baner.
Hvert aar som gik dette land os bandt
med nye baand til dets liv og vaner.*

*Rent sælsomt er det hvor disse baand
kan fjætre tankens og kroppens fagter —
men juleaften flyr sjæl og aand
saa tidt til barndommens fjerne trakter.*

*Det er saa rart med en julehelg —
i vemod selv kommer søte længsler:
Du drages ind i et glædens sælg,
og glemt er hverdagens tusen trængsler.*

Et barns juleønske

*Jeg ønsker at reise til Norge engang,
for Norge skal være saa vakker.
Men reisen er kostbar og veien lang,
og saa er det mest opad bakker.*

*Jeg undres om norsk er det eneste der,
eller blanding av sproget er skikken.
Jeg tænker mig til, det nok er som her —
de kalder jo "Karsen" for "Trikken."*

*Jeg ønsker at se hvordan de feirer jul,
om Santa Claus der gir dem dukker.
Jeg undres om sneen er grøn eller gul,
og om candy'en der er av sukker.*

*Og saa har jeg bare to ønsker at se,
og ønskene mine er disse:
Jeg ønsker fra Norge i posten litt sne,
og en nordmand klædt ut som en nisse.*

—Olaf Jarl Ihme.

Oktoberkveld paa prærien

Den første førstefødte

Av SIMON JOHNSON

MAN kan vanskelig tænke sig et mere øde og forlatt sted. Det var langt ute paa Willow River-prærien. Otti mil til by, ingen veier utenom noen utydelige vognspor, der grodde over av græs mellem hver gang noen kjørte der. En og anden hytte, ofte mange mil fra hverandre, forøket det ødslige ved landskapet. De fleste hytter var ogsaa lukkede, og der fandtes ikke liv omkring dem. Hyttene laa der saa smaa, saa veirbitte, saa haabløst ubeboelige, at de gav indtryk av forfald allerede før de var fuldført. Den uendelige græsslettes ensomhet laa rugende over disse fattige tegn paa, at mennesker hadde forsøkt at overvinde den.

Og dog fandtes der et par vinduer inde i ensomheten, som lyste op av en stump gardin og av noen blomster, hvis farver stod saa underlig skjære mot den dunkelgrønne græsvidde.

Der bodde Johannes Dahl og den unge konen hans, hvis navn for ikke længe siden var Miss Anna Olson — eller Olsdatter, som det stod paa den blaamalte kisten hendes.

De hadde truffet hverandre paa den tid da der var en smule indvandring til settlementet — paa den tid da hyttene kom op. Blyge og stiltærdige hadde de vekslet blik; mer blev det ikke. Men saa begyndte noen av settlerne at reise tilbake, deriblandt Anuas slegtninger, som hadde faat

hende med paa "landhunting." Anna kunde dog ikke faa sig til at reise. Hun gik stille omkring i sin hytte, som om hun ventet paa noen.

Og ventet gjorde hun. Det var Johannes Dahl, hun ventet paa.

Og snart kom han. Der var da saa faa igjen i settlementet, at menneskelig selskap var guld værdt — hvis de hadde hat noe guld. De faa maatte sammen, skulde de holde ut. Og Anna Olson kokte kaffe for Johannes Dahl, la hvit, velsmakende kake paa hans tallerken, og var saa hyggelig og rund og renslig, at han rent glemte hvor tiden gik, og at han egentlig skulde skynde sig hjem før mørket skjulte de faa merker han hadde at gaa efter.

Men hun hadde snakket saa mykt og varmt til avsked inde i den mørkede hytte, da hun bad ham snart se indom igjen.

Dette blev indledningen til et samvær som var det deiligste noen av dem hadde oplevd. De snakket om sin hjembygd, om sine slegtninger og kamerater der. Dette varte længe, ti de gjorde det vel, og pratet fremtryllet billeder som de elsket — billeder fra det land som havet hadde slukt. Og det som foregik i de unges indre, var længslenes uophørlige verk. Længselen efter hjemlandets jord blev dobbelt sterk, mens de brøt med ensomheten for at faa ret til sin egen jord i et nyt land. Og under denne længsel laa en anden, som gjenfødte og gav farve til hjemlængselen — længselen efter hinanden.

Tilslut naadde de derhen, at den dag de ikke fik være sammen var en pinens dag for dem. Hele tilværelsen gik op i det at faa være hinanden nær.

Ødets store stilhet var omkring dem. Foldet sig om deres troskyldige og ærlige forhold som et mykt teppe.

Snart flyttet de sammen, og da var det hendes blomster og gardiner kom til at pryde hans vinduer. Der blev en egen virksomhet inde i den lille hytte. Hun sydde paa noen merkelige plagg — og der var noe de ofte tænkte paa, men som de ikke snakket høit om.

Men i den lille hytte blev Willow-settlementets første førstefødte til. Det første lys han saa, var det som silret ind gjennom gardinstumpen og blomstene i de laage vinduer.

Den vesle krabat var frisk og livlig. Og der laa et skjær av stille glæde over morens ansigt. Hun trængte ikke mer end hvad de hadde. De to kjør og kjøreoksene som Johannes hadde anskaffet sig — det blev nok til levebrød. Og i Johannes og gutten hadde hun selskap nok.

De to snakket ofte om den vesle raringen, som laa i den hjemmelagede vugge og myste med sine lyseblaa øine — at han var den første egte Willow River-borger. . . . De syntes at dette var noe stort. Stedet var blit dem kjær. Det hadde jo skaffet dem hinanden, det hadde skaffet dem raringen der, og han og settlementet skulde bli store sammen.

Prærien duftet av friskt græs og vildblomst, den var sterk i farven og

den gav villig av sin rike fylde. Englærken vækket dem hver morgen med sin sang. Saa forundret de sig litt over raringen, mens Anna gik til og fra og laget frokost. Og saa gik Johannes til sit arbeide.

Men var veiret passende varmt og solskinet passende sterkt, saa bar hun raringen ut til ham — ut i det store rike, som han skulde vokse op sammen med som dets første virkelige borger.

Men saa begyndte gutten at vantrives. Det tok slut med den friske ansigtsfarve og de robuste brøl. Han blev bryssommere dag for dag. Alt de gjorde for ham, al den ømhet og pleie de ødslet paa ham hjalp ikke. De faa husmidler hun kjendte blev anvendt. Frisknet han til den ene dagen, gik det saa meget fortere nedover igjen den næste. Han sutret og bar sig ilde og blev slap og likeglad. Nu fik hun ikke mere se det blaa i hans øine uten at det var sløret av smerte.

Da sprang hun op — i stor skræk ut av døren, ropte av alle kræfter paa Johannes: "Kom — kom ind! Fort! Jeg forstaar ikke hvorledes dette skal bli!"

Men Johannes kunde ikke gjøre mer idag end igaar. Han forsøkte at berolige hende; men det var hun som var mor. Hun tok gutten ind til sig, gynget ham paa sine armer og stirret forskræmt ind i hans ansigt efter det mindste tegn paa at smertene gav sig — mens hun uavladelig bønfuldt sin mand om at han maatte hjelpe: "Du maa, Johannes — du maa finde paa noe!"

Johannes gik til vinduet og stirret ut over den store, umaalte vidde. Hvad hjelp hadde den at by? Den laa der — endeløs, uberørt, taus. Bakkenfor — noensteds langt bak horisonten, dages veilængder, var kanskje hjelp at faa. Men hvorledes skulde han naa frem — og tilbake? Og dagene maatte gaa. Og Anna maatte være alene med gutten. Og hvad kunde selv en doktor gjøre, naar han skulde foreskrive for en patient otti mil ute i vildniset — en patient som kanskje var død før dagen var over?

Et litet, saart aandende barn, som ikke engang hadde faat talens bruk.

Men saa vendte han sig beslutsomt til sin kone.

"Anna!" sa han. "Jeg kan ikke andet gjøre end at prøve at komme til byen og snakke til doktor'n. Det vil ta mindst fire dage, og det kan bli otte, hvis jeg er uheldig. Og saa spørs det om du tør være alene med ham."

"Nei, nei — jeg tør ikke! Om han skulde —" Hun var ikke istand til at fuldføre den skrækkelige sætning.

Johannes vendte sig halvt bort. "Ja, da vet jeg ikke noe at gjøre. Og det er ikke morsomt at reise — fra ham — for mig heller."

Hun satte sig paa sengekanten, tok barnet ind til sig og lyet efter aanddrættet. Hun blev likblek, reiste sig igjen og vugget gutten varsomt paa armene. Saa tok hun ham atter ind til sig. Johannes saa hendes forskræmte blik over guttens hode, det stirret raadløst paa ham. Men saa

fastnet det, og det var som hun huket sig sammen mot det uundgaaelige. Og saa sa hun:

“Jo, jeg tør, Johannes! Reis — straks!”

Oksene stod for ploegen. Det var bare noen minutters verk at spænde dem for vognen. Anna hadde lagt gutten fra sig og slængte noen klær og et nisteknytte op i vognen til ham.

“Jeg reiser indom hos Bergesons — om jeg kunde faa noen der til at se over til dig en gang iblandt.”

Saa forlot han hytten. Anna stod i døren med gutten indtullet i et sjal. . . . Blomstene i vinduet hængte med bladene, fordi de ikke var ordentlig passet paa længe. Og gardinstumpen hang skjævt.

Nu begyndte en kamp for de tre, som de maatte utkjæmpe hver paa sin maate — en kamp som sjelden besynges, men som “burde hat et ord.” At hjertet ikke brister, at tanken ikke lammes, at man ikke synker haabløst sammen — det nærmer sig miraklet. Og var det ikke for “simple folks” rene blod og endeløse tro, saa skedde det ikke.

Han ute paa vidden — hun i hytten. Ti mil fra byen satte han oksene igjen, for nu orket de ikke mer. De la sig ned foran vognen, og hverken svepe eller noe andet kunde faa dem til at reise sig igjen. Men han fik dem fraspændt. Det var heldigvis nær en hytte, og settleren lovet at tjøre og vande dem. Saa tok Johannes litt av nisten med og satte ut tilfots.

Han var heldig, traf lægen, som gav ham et ufarlig middel og noen instruksjer — mer kunde han ikke gjøre. Men han stirret medlidende efter det utkjørte menneske, der gjemte denne mikstur som andre vilde gjemt sit livs haab.

Seks timer efter at Johannes hadde startet ut, stod han atter i settlerens hytte. Oksene var kviknet til. Han skranglet atter ut mot de endeløse vidder.

Hjemme i hytten hadde det været den samme opsplitende kamp. Gutten, som mellom anfaldene fik døde hen i en urolig søvn, Anna, som aldrig sov. Men nedover gik det. Hundre ganger hadde hun stirret ut over den likegyldige sletten, hundre ganger hadde hun vendt tilbake til det avkræftede barn. Og i de lange nætter hadde hun lyet og lyet, til den mindste støi fik hende til at fare op som i vildelse.

Men ut paa kvelden den fjerde dag blev guttens legeme dirrende, stramt i hendes armer. Hun reiste sig, hun la ham mot sit nakne bryst, i sin fortvilelse aandet hun paa hans læber.

Det skrek i hendes indre. — —

Noen trækninger — og livet var utslukt.

Hun snakket til gutten, kjærtegnet ham, kaldte paa ham, forsøkte at gi ham livet igjen ved sit eget livs varme. Hun la ham fra sig paa sengen, la sig selv ved hans side, svøpte teppet om sig og ham. Hvem kunde vite

— kanskje kunde Vorherre endnu la miraklet ske. Hun trodde hun hadde fortjent det, saa meget som hun hadde lidt. Men den egentlige kamp var forbi, og hun døde hen med det døde barn ved brystet.

Hun visste ikke hvor længe hun hadde ligget slik, da hun pludselig fór op ved at noen grep i klinken. Hun hørte sin mands stemme, og hun kjendte det kolde barnelegeme mot sit bryst.

Hun sanset sig nok til at staa op og aapne for ham. Det første han møtte da han kom indenfor var Anna, som hulkende kastet sig mot ham. Med den ene haand holdt han hende oppe, med den anden fik han sat fra sig flasken med miksturen paa — —

Han hadde set bylten borte i sengen — set at teppet som laa over den ikke rørte sig det mindste grand, men laa aldeles stille.

Han løftet teppet nok til at faa et glimt av guttens ansigt. Han hadde likesom sovnet av, ansigtets uttryk var rolig som i en fredfuld søvn. Johannes følte et øieblikks lindring ved dette: Saa pintes da ikke han lenger.

Langt ut paa natten kom de to dødstrætte mennesker tilsengs. For sidste gang sov de sammen med Willow Rivers første virkelige borger.

De mente de hadde tapt. De visste ikke at de hadde seiret.

Annes julenisse

Av HANSINE

JULEN hadde allerede holdt sit indtog paa Juve gaard. Man kunde se og føle den overalt, ute og inde. Sneen, som før hadde raadet grunden alene ute i gaardstunet, var av sterke hænder blit skuflet godt væk fra dørene og kastet op i høie murer langs de brede veier til uthusene. Der var med en gang blit saa rummelig og festlig derute. Fra det store neg paa laavetaket hvirvlet fuglene sin jubel ut over gaarden, og i den frostklare luft sang endnu de sidste høitidsfulde klemt av kirkeklokkene, som netop kimet helgen ind over bygden.

Javist var det juleaften. Margit saa det nok og følte det ogsaa, men glad — nei, det blev hun nok ikke i kveld. Det var tvertimot som om graaten vilde ta hende der hun stod i det store kjøkken mellem alt det som glitret og sken saa pudset og julerent. Hun kunde slet ikke bli kvit det Anne Kleven hadde fortalt da de kom fra skolen sidst. Ret som det var syntes hun at hun saa det taarevaate ansigtet og de troskyldige øinene hendes. Og hun kunde jo saa godt forstaa ogsaa, at det maatte være forfærdelig vondt ikke at faa noe juletræ og ikke noen gaver paa juleaften. Og det fik de aldrig hjemme hos Anne, hadde hun fortalt. Julenissen orket vel ikke at vasse sig frem til Kleven i sneen og mørket, hadde hun trodd. Stakkaren — saa dum hun var! Margit visste nok bedre besked hun, men hun hadde ikke sagt et knystens ord. Det var bare saa sørgelig vondt om Anne!

Den som kunde fortælle alt sammen til mor! Men mor hadde saa travelt idag. Da de holdt paa at pynte træet, de to alene, inde i stuen, da var hun paa vei til at snakke om det gang paa gang, men aldrig kom hun sig rigtig til. — Men nu *vilde* hun fortælle hende det. Hun var vist i kammeret nu og klædde smaaguttene.

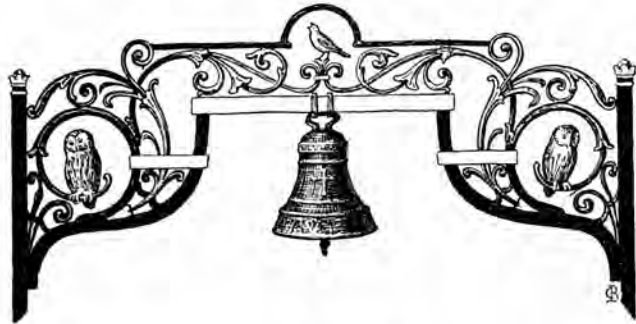
Mor saa forundret op da Margit slængte døren i efter sig med en smeld og blev staaende midt paa gulvet med hændene paa ryggen.

“Naa da — er du ikke blit i godlag endda?” Mor smilte og hadde den forunderlige lune glimten i øinene sine.

Da kom det i en viss fart — om Ola og Kari Kleven som aldrig brøt sig om at stelle noe til jul. Om Anne, som ventet forgjæves paa nissen hver eneste julekveld og maatte spise vandgrøt og lægge sig tidlig uten at faa saa meget som en billedbok engang.

Mor smilte ikke lenger. Hun saa tvertimot svært alvorlig ut.

“End om *du* prøvet at være julenisse i kveld da, Margit? Vi kan be Karen hudeie om det vesle træet hun fik til drengestuen, vi faar det nok skal du se, og det er sikkert stort nok til den lille stuen i Kleven. Saa

NYAAR

*Du nye aar! Me nemner deg —
so lett i sinn med von og tru.
Til framtid ny me finn vaar veg
og byggjer bru.*

*Du nye aar er sol og dag —
for den som tung i myrkret gjeng!
No vinn han uppatt slag for slag
paa tankens veng!*

*Det nye aaret vigjer inn
ein tempelhall hjaa kvar ein mann.
Der framtidssongen tonar linn
— i kalde land!*

—Olaus Islandsmoen.

skal vi pynte det rigtig pent med lys og glitter, og saa trækker Knut baa' det og dig hen til Kleven naar det er blit passelig mørkt ikveld, og saa kan du —" længer kom hun ikke, Margit løp hende om halsen.

"Aa mor, aa mor — du vet nu raad med al ting!"

Som en vind var hun ute av døren, og noen minutter senere stod Karen budeies træ midt paa kjøkkengulvet. Saa gik det løs med pyntingen. De smaa hadde faat tøjiet paa sig fort, og nu fik ogsaa de være med. Jubelen stod høit i taket. Mange, mange lys maatte træet ha, saa det rigtig kunde komme til at skinne i Klevestuen. Og glitter og smaa fugler og blanke kuler. Det ene efter det andre blev hentet ind fra træet i stuen, for der var det igrunnen saa altfor meget, forsikret Margit. Og mor kom med epler og en hel haug av de rare figurene hun hadde bakt, og snart saa træet ut akkurat som et rigtig juletræ.

Margits straalende ansigt la sig pludselig igjen i alvorlige folder, og hun kikket sky hen paa mor.

"Naa —?" spurte mor, og den smilende glimten kom igjen i øinene hendes.

"Aa — jeg kom til at tænke paa — Anne faar jo ingen gaver!"

"Hm — nei. Men —"

Margits armer laa igjen om hendes hals, og tæt ind til øret hendes hvisket hun:

"Den randselen, mor, som ligger under juletræet inde i stuen — er det jeg som skal ha den?"

Mor smilte.

"Du vet da at man aldrig sladrer om slikt noe lel —"

"Nei — men jeg tænkte bare — —. Aa, kan ikke Anne faa den, mor! Hun har ønsket sig saa'n en randsel."

"Ja, men det har jo du ogsaa det."

"Ja, det har jeg nok, men jeg kan jo godt klare mig med væsken min ogsaa jeg, vet du, Anne har bare en tøjpose hun —"

"Ja, ja, Margit — spring og spør far da. Og faar du lov at gi hende den, saa kom ned i kjælderens til mig med den først, saa skal vi putte litt julegodt i den. Det blir ikke rigtig jul uten julelefse, vet du."

Aa den mor! Det fandtes ikke en i hele verden som var saa snild. Hun maatte si det til hende i farten da hun løp for at spørre far.

Da Margit en stund senere sat med juletræet og den tætpakkede randsel foran sig paa den store kjælken, indtullet i fars gamle vinterfrakke og med topluen langt ned over ørene, akkurat som en rigtig nisse, og Knut stod med kjælkesnoren i haanden og mottok formaninger av mor om at være forsiktig i bakkene — da følte hun at nu blev det jul, baade i Kleven og hjemme.

Samband

Published quarterly by Valdres Samband at 425-429 S. 4th St., Minneapolis, Minn.

Subscription price including dues to Valdres Samband \$1.00 per year in advance.

Change of address and all matters pertaining to the mailing of *Samband* should be sent to the secretary, O. A. Hain, 1227 Washington Ave. S., Minneapolis, Minn.

All cash remittances for subscriptions and membership in Valdres Samband should be sent to the treasurer, Olaf Rudi, 1506 Washburn Ave. N., Minneapolis, Minn.

Manuscripts and all matters pertaining to the editorial department as well as copy for advertisements and remittances for advertising should be sent to the editor, A. M. Sundheim, 425-429 S. 4th St., Minneapolis, Minn.

VALDRES SAMBAND

Embedsmænd og styre 1928-1929

J. E. HAUGEN, *formand*, 97 Orlin Ave. S. E., Minneapolis.

A. A. HALL, *viceformand*, Mound, Minn. ANDREW DALE, 1204 E. Lake St., Minneapolis.

O. A. HAIN, *sekretær*, 1227 Washington Ave. S., Minneapolis.

OLAF RUDI, *kasserer*, 1506 Washburn Ave. N., Minneapolis.

M. A. WEBLEN, 600 Temple Court, Minneapolis.

OLE ROOD, 4016 18th Ave. S., Minneapolis. HERMAN KARLSGODT, 3300 Washburn Ave. N., Minneapolis, Minn.

O. H. OPHEIM, 2441 32nd Ave. S., Minneapolis.

J. O. QUALE, 1743 Lafond, St. Paul, Minn. HARRY LUNDA, 3839 Sheridan Ave. S., Minneapolis.

PROF. T. A. HØVERSTAD, 2312 Alden Ave., St. Paul, Minn.

EDWIN ODEGAARD, 2138 44th Ave. S., Minneapolis, Minn.

CARL REMMEN, Dennison, Minn.

Ærespræsidenter

A. A. VELEN, 3962 S. Brighton Ave., Los Angeles, Calif.

A. M. SUNDHEIM, 425-427 S. 4th St., Minneapolis, Minn.

POLARFORSKEREN VILHJALMUR STEFANSSON

opholdt sig for kort tid siden i Tvilingsbyene og holdt desuten et foredrag ved St. Olaf College i Northfield. Han skildret polarstrøkene som alt andet end et skrækindjagende øde og forutsa at inden ret lang tid vil disse strøk nordfor

polarcirkelen ha en betydelig folkemængde som vil drive forskjellige kommercielle foretagender med held. Han omtalte i den forbindelse ogsaa Lomen Rensdyrselskap, som nu har ca. 180,000 rensdyr paa viddene i Alaska og venter at denne flok i det kommende aar blir forøket med omtrent 65,000 dyr. Omtrent 35,000 dyr vil bli slagtet og ført til markedet her i landet, hvor rensdyrkjøp blir mer og mer populært.

I denne forbindelse kan ogsaa meddeles at Carl J. Lomen, søn til dommer Gulbrand J. Lomen i Nome, Alaska, som i forretningsverdenen har arvet sin fars navn, "Rensdyrkongen," og hans søster, Mrs. Clinton E. Austin (Helen Lomen), opholdt sig ogsaa for kort tid siden i Minneapolis og St. Paul. Den 30te oktober feiret Carl J. Lomen sit bryllup i St. Paul. Bruden var Laura Volstead, datter til Andrew Volstead, almindelig kjendt som "far til prohibitionsloven" i de Forenede Stater. Vilhjalmur Stefanssons skulde været brudsvenden, men blev forhindret paa grund av et foredrag han maatte holde i Milwaukee, Wis. Straks efter brylluppet reiste brudeparret til Washington og New York.

GULDBRYLLUP

Onsdag den 21de november feiret Mr. og Mrs. C. S. Orwoll sit guldbryllup, og omtrent 250 gjester fra forskjellige dele av staten var indbudt til en festlig middag som servertes i den store sal under Bethlehemskirken i Minneapolis. Selv om Mr. og Mrs. Orwoll har et av de største og vakreste norske hjem i byen, var det ikke stort nok til

at beverte en saadan forsamling av venner, som de ved denne anledning ønsket at ha omkring sig. Salen var rikt dekorert med palmer, bregner og blomster, og de festlig dækkede bord hvor de mest utsøkte retter servertes, satte øieblikkelig gjestene i godt humør. Efter mid-

hvor han tilbragte sine barneaar. Senere flyttet han med sine forældre til Yellow Medicine county i Minnesota, hvor han i 1872 begynte sin forretningskarriere som kjøbmand i Granite Falls. I 1885 flyttet han til Clarkfield, hvor han ogsaa drev kjøbmandsforretning ind-

Mr. og Mrs. C. S. Orwoll

dagen var der et program som ledes av bankier Olaf O. Erling. Der veksledes med korte, kvikke taler, musik og sang, og alt sammen var av en saadan kvalitet at denne festaften længe vil mindes av alle som tok del i den.

Brudeparret hører til Minnesotas pionerer, og begge har hver paa sit felt tat stor og aktiv del i statens utvikling. Mr. Orwoll blev født den 12te februar 1854 i den gamle Koshkonong-bygd i Dane Co., Wis.,

til han i 1892 gik helt over til bankforretning.

Mrs. Orwoll, født Carrie Holley (Hollen), blev født i Goodhue county, Minn., den 21de november 1857. Den 21de november 1878 holdt hun og Mr. Orwoll bryllup, saa hendes fødselsdag ogsaa er hendes bryllupsdag. Hendes forældre indvandret fra Valdres, og hendes mor levde indtil for et par aar siden.

I 1920 trak Mr. Orwoll sig til-

bake fra aktiv forretning og kjøpte sig et vakkert hjem i Minneapolis. Siden den tid har han viet det meste av sin tid til borgerlige og kirkelige gjøremaal. Han har saaledes hele tiden været medlem av Den Norsk Lutherske Kirkes Board of Trustees og av Board of Publication. Han er ogsaa vicepresident for Fairview og Thomas hospitalenes Board of Directors og yder rikelig av sin tid til arbeide paa mange forskjellige komiteer. Særlig har han nedlagt et værdifuldt arbeide paa kirkesamfundets Loan and Investment-komitee og paa finanskomiteen. Han har ogsaa fra tid til anden ydet store gaver til de kirkelige institutioner og kirkens arbeide baade ute og hjemme.

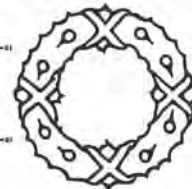
Mr. og Mrs. Orwoll hadde paa det bestemteste frabedt sig gaver i anledning guldbryllupet, men en mindebok blev overrakt dem. Den var et pragtverk og indeholdt hilser fra Minnesotas guvernør, dr.

J. A. Aasgaard, dr. H. G. Stub, fra presidentene for Luther Seminar, St. Olaf og Luther Colleges, fra Boards og embedsmænd i kirken osv., og Fairview hospital sendte en buket av 50 American Beauties til Mrs. Orwoll.

BIBLIOTEKAR JUUL DIESERUD

som i en lang aarrække har indehat en ansvarsfull stilling ved kongressens bibliotek i Washington, har ifølge *Skandinaven* nylig gjort et fund som vil interessere vort folk baade her i landet og i Norge. Under sin gravning i bokhyldene fandt han noen numre av et blad eller tidsskrift, som antagelig var den aller første begyndelse til en norsk presse i Amerika. Fundet bestaar av noen numre av et norsk-dansk halvmaanedlig blad som utkom i Wisconsin før *Nordlyset* blev startet. Uten tvil vil bibliotekar Dieserud la verden faa høre mere om dette interessante fund.

MINDE KRANSER

MRS. GULDBRAND MOEN

Mrs. Guldbrand Moen i town of Sverdrup, Otter Tail co., Minn., døde den 30te sept. og blev begravet fra den Frie Kristne menighets kirke den 4de oktober. Berit Moen var født den 10de juni 1854 i Valdres, Norge. Den 1ste dec. 1876 blev hun gift med Guldbrand (Gilbert) Moen, og i dette egteskap fødtes 10 barn, av hvilke to døde som smaa. I 1883 reiste de til Amerika og nedsatte sig i Sverdrup twp.,

Otter Tail county, paa en farm ved Anna Lake, hvor de utførte det store pionerarbeide som gjør at den nulevende slegt lever i saa gode kaar.

INGEBORG SKAAREN

Tipoldemor Ingeborg Skaaren var født i Vestre Slidre, Valdres, den 24de december 1833 og var en datter av Lars og Marit Bergan. I 1858 blev hun gift med Johannes Skaaren og kom direkte fra Val-

dres til Washington Prairie i Winneshiok county, Iowa. I 1866 flyttet de til Highland township, hvor hun bodde like til sin død den 16de oktober 1928. Hun overlevs av sønnene Lars og Anders samt 16 barnebarn, 12 barnebarns barn og et barnebarns barnebarn. Den avdøde var medlem av Big Canoe-Highland kaldet fra 1866 til sin død og stedtes til hvile paa Highland kirkegaard den 19de oktober 1928. Et langt, virksomt og velsignet liv er hermed endt.

TOSTEN EVENSON ELLESTAD

Tosten Evenson Ellestad var født den 14de februar 1855 i Vestre Slidre, Valdres, Norge, og døde den 28de august 1928 i Decorah. I 1882 blev han gift med Marit Olsdatter Queel, ogsaa fra Valdres. I 1890 utvandret de til Amerika og slog sig ned i Decorah, Iowa, hvor de siden har bodd. To sønner, Ole og Edward Ellestad, blev født i Norge, og de bor henholdsvis i St. Paul og Eau Claire, Wis. En søster, Mrs. Andrew Johansen, bor i Madison, Wis. Han laa syk om trent 6 maaneder av kræft.

AUSTIN KVIEN

En av Valdres Sambands mest interesserte medlemmer, Mr. Austin Kvien, døde for noen maaneder siden paa et hospital i Fresno, California, efter en maanedes sygdom. Han var født i Hurum, Valdres, den 1ste oktober 1866. I 1895 blev han gift med Bertha Lajord og var i mange aar kjøbmand i Montevideo, Minn. Senere drev han butik i Fergus Falls, Minn. Saa trak

han sig tilbake fra forretningslivet og flyttet til California. Han efterlater sig hustru og to barn, Clifton og Anna Kvien, og familien har sit hjem i Wood Lake, California.

TROND O. TRONDSEN

Trond O. Trondsen døde i sit hjem nær Lakefield, Minn., den 10de oktober 1928. Han bodde paa sin farm nær Heron Lake i 60 aar. Han var født den 1ste august 1853 i Valdres, Norge. Hans foreldres navn var Ole og Kari Trondsen, som han kom sammen med til Amerika i 1865. De bosatte sig ved Waukon, Iowa, men drog efter fire aars forløp længere vestover. Fortuten sin hustru overlevs han av 11 barn, 14 barnebarn og to brødre, Andrew og Christ, Moberge, S. Dak.

TORGEIR T. HØVERSTAD

Missionssekretær pastor Helge Høverstad fik torsdag morgen den 27de november telegrafisk underretning om at hans bror, pastor Torgeir T. Høverstad, var blitt alvorlig skadet ved at bli paakjørt av et elektrisk tog i Los Angeles, Cal., og ikke ventedes at kunne leve. Pastor Helge Høverstad reiste straks til Los Angeles, og netop som *Samband* gaar til pressen kommer der telegram at Torgeir er død. Han overlevs av sin mor, Gertrude Høverstad i Vang, Valdres; tre brødre, missionssekretær pastor Helge overlevs av sin mor. Gertrude Høverstad, lærer ved Toten folkehøiskole, Norge; og dr. phil. Torstein Høverstad, lærer i Levanger, Norge; samt en søster, fru Torstein Barstad i Vang, Valdres.

TURISTREISE TIL LUTHER VERDENSKONGRES I KJØBENHAVN
med "STAVANGERFJORD" fra New York 1ste juni. Personlig ledet. Se Worms, Wittenberg, Wartburg, Köln, Berlin, Kjøbenhavn, Oslo, Bergen, Gudvangen, Balholm, etc.

REIS UNDER DET NORSKE FLAG
DIREKTE TIL OG FRA NORGE
PAA 8½ DAG

NORSKE LINJENS BYGDELAGSFÆRD
med
STAVANGERFJORD
Fra New York 27de april 1929
Vil bli mottat i Norge av Nordmandsforbundet.
Reidar Nielsen som er ansat ved Linjens Minneapoliskontor vil lede færdens frem til Norge.

Henvend Dem til lokale agenter eller direkte til

The Norwegian America Line Agency, Inc.

Minneapolis, 319 2nd Ave. S.
Chicago, 75 East Wacker Drive.
New York, 22 Whitehall St.
Seattle, Douglas Bldg., 4th & Union St.
San Francisco, 29 Gary St.
Winnipeg, 278 Main Street.

Reisen til Rochester

Av redaktør J. B. Wist

"Uten sammenligning den morsomste bok som er skrevet paa norsk her i landet."

Pris indbundet \$1.00.

Minder fra Valdres

Av O. L. Kirkeberg

Disse optegnelser er, som forfatteren selv sier i forordet, ikke digt, men virkelighet. De personer han har skildret — alle sammen fra Ole Dønhaug til Ingri Meiningen — er fremstillet just som de gikk og stod. Hvad der anføres at de har sagt, har de ogsaa sagt; det er ikke en tøddel overdrevet.
160 sider. Illustrert. Indbundet 75 cents. I omslag 50 cents.

AUGSBURG PUBLISHING HOUSE

425-429 South Fourth Street,
MINNEAPOLIS,

MINNESOTA

Klagstads Atelier

*Portrætter, Alterbilleder,
Altare, osv.*

Nævn hvad De ønsker og utkast og priser
vil bli Dem tilsendt.

AUGUST KLAGSTAD

225 S. 5th St. Minneapolis, Minnesota

Skal De sende penger til Gamlelandet?

Vår afdeling for pengesendelse til utlandet vil utføre
alle detaljer uten bryderi for Dem. Skriv til os idag.

Fourth Northwestern National Bank

Cedar og Riverside

Affiliert med NORTHWESTERN NATIONAL BANK, Minneapolis

SAMLEDE RESSURSER \$98,000,000

The John Leslie Paper Co.

Established 1894

Printing Paper and Supplies

Building and Roofing Paper

Stationery and School Supplies

301 SOUTH 5TH STREET

MINNEAPOLIS, MINN.

Telephone Geneva 7367

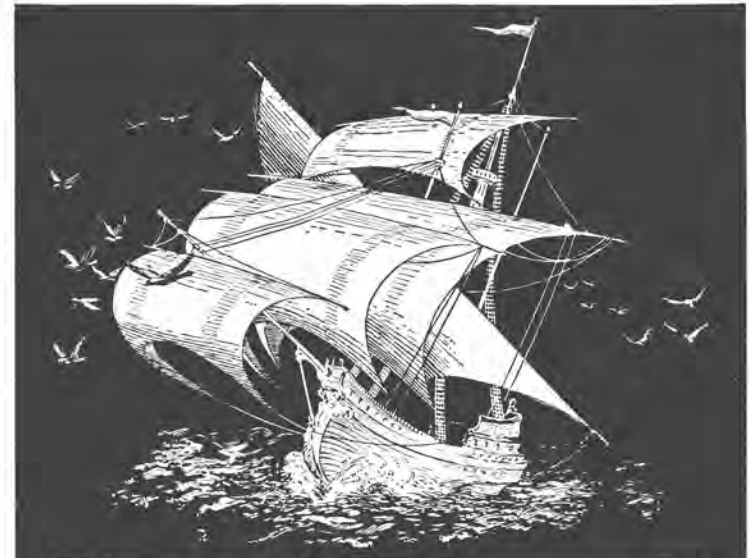
Drs. Scheldrup & Petersen's MEDICAL AND SURGICAL CLINIC

1111 Nicollet Avenue
Minneapolis

Office open from 9 A. M. to 5 P. M.
Consultation Hours
11:30-12:30 noon, 2-5 P. M.
Wednesday Eve. 7-8

DR. CARL M. ROAN
PHYSICIAN AND SURGEON

933 Metropolitan Bank Building
Cor. 2nd Ave. and 6th St. So.
Minneapolis, Minn.

*Det er vor forretning at utstyre Deres bud-
skap med passende billeder*

Minneapolis Photo Engraving Co.
HALFTONES—ZINC ETCHINGS—COLOR PLATES

314 5th Ave. So.
Minneapolis, Minn.

*Your Satisfaction
Is Our Success*

The Paper Supply Co.

WHOLESALE PAPER DEALERS

COMPLETE LINES

240-246 6th Ave. S.

Minneapolis, Minn.

The Success of Life Insurance

Depends Largely On

1. GOOD RISKS
2. ECONOMICAL MANAGEMENT
3. SAFE INVESTMENTS

You find all these qualifications embodied in

LUTHERAN BROTHERHOOD

1254 McKnight Bldg.

Minneapolis, Minn.

Paper

*for every purpose. Whenever you
need paper of any kind, call*

MINNEAPOLIS PAPER CO.

400 South Fifth Street

Main 2424

Samples gladly furnished

VACATION TRIP TO EUROPE

Personally Conducted

Visiting Eight Countries

Scotland, England, France, Germany, Switzerland, Norway,
Sweden and Denmark.

Sailing from Montreal June 8, 1929

WHITE STAR LINE S. S. LAURENTIC

The Cost of this Glorious 57 Day Tour is only \$560.00

INFORMATION

For further information, write to the Tour Organizer, Rev. N. M. Ylvisaker, 425 4th St. So., Minneapolis, Minn., or to the Tour Conductor, Mr. O. E. Brecke, c-o White Star Line, 119 South Third Street, Minneapolis, Minn.

A Hundred Thousand Happy Families

"The Family Drink"

"The Cup of Happiness"

Sold by thousands of merchants in the Northwest
Imported, Blended and Roasted by

S. H. HOLSTAD COFFEE CO.

Minneapolis, Minn.

En 100% sikker pengeanbringelse

Vi sælger 1st Mortgage Real Estate Gold Bonds der er garantert til kapital og renter av følgende selskaper:

UNITED STATES FIDELITY & GUARANTY CO.

MARYLAND CASUALTY COMPANY

NATIONAL SURETY COMPANY

Disse bonds kommer i beløp paa \$100, \$500, og \$1,000,
med forfaldstid fra 1 til 20 aar. 6% renter.

Fulde oplysninger sendes frit paa forlangende.

HOBE-FALK COMPANY

509 2nd Avenue South

Minneapolis

CHURCH BONDS

Til dem
som laaner ut
penger

BONDS (obligationer) utstedt av ansvarlige menighets- og hospitalskorporationer gir anledning til at faa del i den styrke og den fasthet som ligger i Amerikas ældste og sterkeste veldædige offentlige anstalter.

De kan sikre Dem sindsro og en følelse av tryghet samt seks procent rente ved at sætte penger ind i vore sikkerhetspapirer.

De anmodes om at skrive til os for videre oplysninger om vore kirkebonds.

John C. Kuck & Company

INCORPORATED

CHURCH BONDS

301 - 302 LEWIS BUILDING

MINNEAPOLIS, MINN.

*printing plate makers
for the SAMBAND*

**Babcock Engraving
Company**
416 8th Ave. So.